

nia mistycznego jest Jezus opuszczony, który otwiera dostęp do jedności życia trynitarnego, a tym samym do zrozumienia relacji istniejącej między Trójcą Świętą a stworzeniem, zwłaszcza zaś relacji miłości stanowiącej obraz życia Trójcy Świętej.

Książka Lucii Abignente jest pierwszą w języku polskim publikacją teologiczną ukazującą oryginalność ruchu zarówno z punktu widzenia jego głęboko ewangelicznej duchowości oraz doktryny, jak i komplementarnie postrzeganej historii. Podjęcie przez autorkę zagadnienia „jedności” w historycznej perspektywie czasowej – przeszłości i teraźniejszości w celu określenia tożsamości Ruchu Focolari ze względu na dynamikę zmieniającej się rzeczywistości, stanowi owoc jej rzetelnej i szerokiej wiedzy na temat historii, charyzmatu i duchowości Dzieła. Osobisty związek autorki z ruchem nie wpłynął na naukowy obiektywizm podejścia do konfrontowanych zagadnień. Przyjęta przez nią metoda „otwarcia fenomenologicznego” (A. Ch. Bernard) opiera się na objawieniu Bożym, badaniu doświadczenia chrześcijańskiego, opisie jego stopniowego rozwoju oraz struktur i praw. Ubogacenie tej metody perspektywą historyczną sprawiło, że praca jest przejrzysta oraz metodologicznie spójna. Wydaje się, że odważne badanie charyzmatu Dzieła Maryi w kontekście historycznych początków jego wnikania w eklezjalną rzeczywistość charyzmatów otwiera drogę do konfrontacji charyzmatu innych ruchów z przeszłością i teraźniejszością.

ks. Eugeniusz Ziemann SCJ

Sprawozdanie z konferencji ekumenicznej
Czy Eucharystia buduje Kościół?
Miejsce i rola Eucharystii w życiu Kościoła
Kraków, 17 marca 2011 roku

17 marca 2011 roku, w auli im. Jana Pawła II należącej do Wyższego Seminarium Archidiecezjalnego w Krakowie odbyła się konferencja ekumeniczna *Czy Eucharystia buduje Kościół? Miejsce i rola Eucharystii*

w życiu Kościoła. Organizatorem konferencji była Katedra Ekumenizmu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach. W konferencji wzięło udział ponad sto osób, w tym wielu kapłanów, kleryków z kilku seminariów diecezjalnych i zakonnych, sióstr zakonnych oraz świeckich. Wśród zaproszonych gości byli m.in. dziekan Wydziału Teologicznego UPJPII ks. dr hab. Jan Daniel Szczurek oraz wikariusz prowincjalny Zgromadzenia Księży Sercanów ks. dr Dariusz Salamon SCJ. Uczestników konferencji przywitał w imieniu organizatorów ks. dr hab. Tadeusz Kałużny SCJ. Nad przebiegiem konferencji czuwał prowadzący dyskusję ks. prof. dr hab. Zygfryd Glaeser z Opola.

Z pytaniem postawionym w tytule konferencji próbowali zmierzyć się przedstawiciele poszczególnych wyznań chrześcijańskich. Serię prelekcji rozpoczął wykład ks. prof. dr hab. Stefana Koperka CR na temat *Kościelnotwórczy charakter Eucharystii: rzymskokatolicki punkt widzenia*. W swoim wystąpieniu ks. prof. dr hab. Stefan Koperk ukazał rzymskokatolicką wizję roli Eucharystii w życiu wspólnoty Kościoła na podstawie encykliki Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*. Swoją refleksję prelegent rozwijał w trzech kierunkach. Po pierwsze, wskazał na kościelnotwórczą rolę Eucharystii w kontekście początku dziejów Kościoła. Nawiązując do dokumentu papieskiego, stwierdził, że „Istnieje związek przyczynowy pomiędzy Eucharystią a samym początkiem Kościoła” (EE 21), a Kościół „od pierwszych dni objawia się jako wspólnota eucharystyczna”.

Następnym punktem rozważań ks. prof. dra hab. Stefana Koperka był kryzys świadomości wspólnototwórczej roli Eucharystii na przestrzeni wieków oraz powolny proces jej odradzania na przełomie ostatnich stuleci. Jak podkreślił prelegent, mimo wyraźnego kryzysu, idea „eklezjotwórczej” roli Eucharystii nie zaginęła całkowicie w ciągu stuleci. W całej pełni została ona przypomniana i ukazana na nowo w nauczaniu II Soboru Watykańskiego. To właśnie do nauczania soboru nawiązuje Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*. W encyklice tej, jak zauważył ks. prof. Koperk, Kościół, stając na gruncie dogmatu o sakramentalnej obecności Chrystusa i o ofiarniczym wymiarze Eucha-

rystii, potwierdza, że wzrastanie Kościoła jako wspólnoty dokonuje się poprzez Komunię Świętą. Eucharystia jest więc głównym źródłem, dopełnieniem i ukoronowaniem wspólnotowości Kościoła (zob. EE 22).

Kolejnym prelegentem sympozjum był ks. mgr lic. Andrzej Gontarek z Kościoła Polskokatolickiego. W swoim wystąpieniu nakreślił on szeroką panoramę biblijną sakramentu Eucharystii. Rozpoczynając od opisu stworzenia świata, poprzez relację dotyczącą wieczerzy paschalnej zawartą w Księdze Wyjścia, obraz „ofiary czystej” zawarty w nauczaniu proroków Starego Testamentu czy wreszcie zapowiedzi dotyczące tajemnicy Eucharystii rozproszone w Biblii, prelegent ukazał ją jako sakrament wyrastający z teologii ofiary Starego Przymierza. Podkreślając organiczny związek pomiędzy teologią sakramentu Eucharystii a teologią ofiary, w sposób zaś szczególnie z teologią Paschy Starego Testamentu, ks. Gontarek uwypuklił również radykalną nowość Ofiary Eucharystycznej. Jak podkreśla, „w czasie obchodów starotestamentowego święta Paschy za sprawą Jezusa Chrystusa dokonują się rzeczy, które zdecydowanie zmieniają wymowę i rozumienie tego święta. Przez Jego śmierć, a przede wszystkim przez zmartwychwstanie rzeczywistością stają się zapowiedzi Starego Testamentu”. Eucharystia, jak zauważył ks. Gontarek, staje się sakramentem obecności Chrystusa: „Jezus Chrystus – Boży Syn – pozostał w swoim dziele na ziemi – w Kościele, a celebrowanie Eucharystii po dziś dzień pozostaje centralnym aktem pobożności Kościoła”.

Refleksję na temat prawosławnego rozumienia związku Eucharystii z Kościołem zaprezentował ks. dr Henryk Paprocki. Wychodząc od Pawłowego stwierdzenia o Kościele jako „pełni” (gr. *pleroma*) Chrystusa (Ef 7, 23), prelegent podkreślił, że „w Eucharystii wierni stają się Ciałem Chrystusa” i dlatego „Eucharystia jest misterium Kościoła, tajemnicą zgromadzenia i wspólnoty”. Stwierdzenie to pozwala odkryć głęboki, „ścisły i wewnętrzny wzajemny związek” między Kościołem a Eucharystią: „To Eucharystia jest fundamentem Kościoła i wyraża jego istotę. Kościół przez Eucharystię jest sakramentem wspólnoty (gr. *koinonia*) i zjednoczenia (gr. *synaksis*)”.

Ksiądz dr Paprocki zwrócił uwagę, że we współczesnej teologii prawosławnej można obserwować tendencje powrotu do właściwej

wczesnemu Kościołowi eklezjologii eucharystycznej. W przeciwieństwie do typowej, zwłaszcza dla tradycji rzymskiej, eklezjologii uniwersalistycznej, eklezjologia eucharystyczna „umieszcza okazanie pełni Kościoła w Eucharystii, sakramencie zgromadzenia, celebrowanym przez biskupa”. To pogłębienie refleksji eklezjologicznej w wymiarze eucharystycznym nie oznacza pomniejszenia eklezjologii uniwersalnej. Podkreśla jednak, że „Eucharystia jest fundamentem Kościoła lokalnego, a przez to jego jedności z innymi Kościołami”.

Ścisły związek istniejący między Eucharystią a tajemnicą Kościoła tłumaczy, zdaniem ks. dra Paprockiego, niechęć prawosławia do praktyki interkomunii. Jej zaakceptowanie w sytuacji, kiedy chrześcijanie są podzieleni, oznaczałoby, w opinii prelegenta, „błuźniercze” uznanie podziałów Kościoła jako możliwe.

„Eucharystia stanowi moment życia Kościoła, gdy przez Ducha Świętego *eschaton* wchodzi w historię” – kontynuował ks. dr Paprocki – Kościół zaś „jest eschatologicznym ludem Bożym, realizującym się w Eucharystii”. Eucharystia jawi się jako najważniejsza „czynność święta” Kościoła.

W drugiej części sympozjum ks. dr hab. Marek J. Uglorz jako przedstawiciel Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, zaprezentował relację między Eucharystią a Kościołem z perspektywy Kościołów luterańskich. Na wstępie swego wystąpienia zwrócił on uwagę, że struktura prelekcji prezentowanych w czasie sympozjum może sugerować, że z perspektywy reformacyjnej i postreformacyjnej, prezentowanej w drugiej części obrad, pogląd o kościelnotwórczej roli Eucharystii może być przyjmowany z pewną rezerwą. Odnosząc się do podobnej sugestii, prelegent stwierdził, że z perspektywy luterańskiej na pytanie postawione przez organizatorów sympozjum: *Czy Eucharystia buduje Kościół*, „nie tylko można, ale należy odpowiedzieć pozytywnie”. Jednocześnie zaznaczył, że ta pozytywna odpowiedź musi uwzględnić oczywiście to, co stanowi o odmienności tradycji luterańskiej.

Refleksję na temat Eucharystii ks. dr hab. Marek J. Uglorz rozwijał w dwóch kierunkach. Swoją prezentację rozpoczął od przeglądu biblijnych świadectw o Eucharystii. Opierając się na Pawłowym obrazie Kościoła jako Ciała Chrystusa, prelegent budował argumentację na rzecz

pozytywnego związku między Eucharystią a Kościołem. Jak mówił, „Eucharystia w oczywisty sposób buduje Kościół, ponieważ jest uczestnictwem w jednym ciele, ciele ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Chrystusa, co czyni z wierzących jedno ciało, prawdziwą społeczność w Chrystusie”. Z kolei obraz kielicha, który pojawia się w opisach Ostatniej Wieczery u Mateusza i Marka, podkreśla znaczenie Eucharystii jako Nowego Przymierza zawartego przez Boga z ludźmi. Uwytkła również egzystencjalny wymiar Eucharystii: „kielich jest uczestnictwem we wspólnocie, jest wzajemnym daniem i braniem”.

Drugą część swego wystąpienia ks. dr hab. Uglorz poświęcił na omówienie elementów nauki Marcina Lutra na temat Eucharystii, które mogłyby dostarczyć argumentów na rzecz uznania kościelnotwórczej roli Eucharystii. W bogatej spuściźnie ojca reformacji, zdaniem prelegenta, na szczególną uwagę zasługuje w tym względzie Lutrowa doktryna o sakramentalnym Słowie oraz jego myśli na temat zbawczego pożytku Eucharystii. „Lutrowa definicja Eucharystii – powiedział ks. dr hab. Marek J. Uglorz – jako sakramentalnego Słowa, czyli słowa widzialnego, bo połączonego z materią, jest pozytywnym przyczynkiem do interesującego nas tematu. Słowo jest bowiem środkiem, przez który Bóg powołuje, zgromadza i oświeca Chrystusowy Kościół. Eucharystia, będąca widzialnym Słowem, spełnia zatem rolę misyjną, jednocześnie budując Kościół, zgromadzony wokół stołu Bożego Słowa”.

Ostatnim prelegentem sympozjum był dr hab. Tadeusz J. Zieliński reprezentujący Kościół Chrześcijan Baptystów. Swoje wystąpienie rozpoczął od prezentacji zjawiska ewangelikalizmu jako specyficznej odmiany pobożności protestanckiej na tle ogólnie pojętego protestantyzmu. Cztery elementy, które w jego ujęciu charakteryzują to zjawisko, to: chrystocentryczny konwertyzm, biblicyzm, misyjność i minimalizm eklezjalny. W dalszej części prelegent nakreślił szeroką panoramę ukazującą zarówno elementy doktryny, jak i praktyki sprawowania Eucharystii we wspólnotach ewangelikalnych. Zwrócił uwagę na pluralizm form sprawowania Wieczery Pańskiej, jak również brak jednej wspólnej szczegółowej teologii łączącej wiernych należących do wspólnot ewangelikalnych. Jak podkreślił, cechy te wynikają „z natury ewangelikalizmu jako ruchu pobożnościowego”. Prelegent zauważył także, że

„w przeciwieństwie do Kościołów chrześcijańskich o najdłuższej tradycji, Kościoły ewangelikalne, a także środowiska ewangelikalne znajdujące się w innych wspólnotach, nie sytuują Eucharystii w centrum życia duchowego”. Pozycję taką „ma zwiastowanie biblijnego słowa Bożego zarówno odbywające się w lokalnym zborze i w środowisku parokochanym, jak i czytane oraz rozważane na potrzeby pojedynczego chrześcijanina”. Nie oznacza to jednak, że Eucharystia jest bez znaczenia dla wiernych wspólnot ewangelikalnych. Przez Eucharystię, która jest „aktem adoracji Trójjedynego Boga”, Kościół „wspomina niepowtarzalną ofiarę przebłagalną za grzechy złożoną przez Jezusa Chrystusa”. Eucharystia nazywana (podobnie jak Chrzczenie) ustanowieniem jest sprawowana „z szacunkiem i pietyzmem” jako obrzęd ustanowiony osobiście przez Jezusa Chrystusa. Wyrazem tego szacunku jest m.in. strzeżenie Eucharystii „od zapatrywań i zachowań niedopuszczalnych”, czego gwarantem ma być „sporadyczność jej sprawowania”.

Choć prelegenci koncentrowali się na elementach doktryny o Eucharystii charakterystycznych dla własnych wyznań, motywem, który łączył wystąpienia, była mocno podkreślana świadomość wspólnototwórczej roli tego sakramentu, obecna we wszystkich niemal reprezentowanych wyznaniach chrześcijańskich. Ta świadomość ukazuje z większą jeszcze wyrazistością dramat podziałów pośród uczniów Chrystusa. Z drugiej strony, rodzi ona również pragnienie, byśmy przez zwyciężony podział, pozwolili Chrystusowi zgromadzić nas przy wspólnym stole eucharystycznym. To właśnie bolesny dramat podziałów między chrześcijanami, sposoby jego przezwyciężania, a także praktyczne konsekwencje prawdy o wspólnototwórczej roli Eucharystii stanowiły przedmiot licznych pytań, które prelegentom zadali uczestnicy sympozjum.

Na zakończenie głos zabrał rektor Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów, ks. dr Robert Ptak SCJ. Podziękował on wszystkim uczestnikom konferencji oraz poprowadził modlitwę *Ojciec nasz*, która zwińczyła to ekumeniczne spotkanie.

ks. Krzysztof Napora SCJ